

Степан ВОВКАНИЧ

НАЦІОНАЛЬНА І СВІТОВА БЕЗПЕКА НОВІТНЬОЇ ДОБИ: СОЦІОГУМАНІСТИЧНИЙ КОНЦЕПТ

Акцентовано, що захистити Україну допоможе запропонована нею і підтримана світовою громадськістю соціогуманістична парадигма нових міжнародних взаємовідносин. Вона має ґрунтуватися не на шовіністичній силі сильних світу цього, а на силі захисту індивідуальних прав людини і колективних прав кожної нації, на гармонізації та гуманізації людиноцентричних і націоцентричних цивілізованих цінностей, на здобутках сили розуму в пошуках шляхів суспільного розвитку, соціальної справедливості та правди пізнання. Водночас, будучи ідеологічною платформою новітньої доби, повинна акумулювати семантичні, аксіологічні та семіотичні складові української національної ідеї (УНІ) як комплексної домінанти поточної та довгострокової стратегії розвитку державності України, зміцнення її суб'єктності та збереження національної ідентичності.

Ключові слова: гібридна війна, захист інформаційного і територіального простору, анексія, ідеологічні засади державотворення.

© С. ВОВКАНИЧ, 2015

У 1946 р. тодішній прем'єр Великобританії В. Черчилль своєю відомою фултонською промовою вперше звернув увагу повоєнного світу на агресивність СРСР, який, відтак, Президент США Р. Рейган назве імперією зла. Лідер переможців Другої світової пророче попереджав, що «русские друзья» нічого так не уважають, як силу, і ні до чого не мають щонайменшої поваги, аніж до військової слабкості [4]. Це було чи не першим серйозним сигналом людству після щойно створення ООН, яку великий британець називав Храмом Миру і яка, власне, мала б стояти на сторожі миру у світі, оберігати його від нових глобальних кровопролитів та, насамперед, захищати і захистити тих, хто самотужки не в стані відстояти свою державну суб'єктність, протистояти злочинному нападу агресора, що знову цинічно наважиться порушити світовий порядок.

На щастя, тоді Європа та США почули попередження: об'єдналися та опрацювали спільну стратегію стримування, недопущення жахів атомної війни, а відтак шляхом економічних змагань, нав'язаної гонки озброєнь, інформаційної ізоляції та інших ефективних дій, що їх комуністи не витримали, і відступили. Тоді політика Заходу ослабила апетити росіян на світове панування під фальшем їхньої пропаганди проведення всесвітньої пролетарської революції за звільнення всіх безпощадно експлуатованих людиноненависницькими капіталістами. Своєю чергою, це призвело до розпаду створених прорадянських агресивних військових блоків, тоталітарних організацій, брехливих масмедій, зменшенню п'ятих колон тощо. Заодно зруйнувало залізну завісу, вивільнило уярмлені комуністичним режимом народи, повернуло їх до європейських цінностей і демократичних інституцій, принесло свободу та справжню незалежність радянським псевдореспублікам.

Однак вільний світ, втішений здобутим, шкода, децю пригальмував свою творчу активність щодо усунення з мапи світу останньої імперії. Паче того, прогавив її переозброєння задля реалізації великоросійських шовіністичних амбіцій повернути шляхом анексії та провокаційних гібридних воєн втрачені території, новостворені суверенні республіки, їхні ресурси, активи тощо. Створена більше 70 років тому система Ради Безпеки ООН виявилася неефективною. Ба, що більше, вона опинилася в кризі. Цивілізований Захід не був готовий ні в інформаційному, а, головню, у військовому плані зупинити імперського реваншиста чи то в Криму, чи то на сході України. **Науково-**

ідеологічний фундамент не мав достатньої міцності через неналежне духовно-інтелектуальне забезпечення його політичними **елітами** новітніми продуктивними ідеями, а, значить, концептуально не відповідав вимогам часу [1]. Ідеї **об'єднаної** Європи аж до Уралу зійшли на комерцію ЄС, НАТО, а увагу нових менеджерів зайняли обіцянки дозволити новим членам **безвізові** поїздки, хоча відомий політик Росії п. Гризлов нагадав усім, що танкам візи не потрібні.

Обговорення злочинів Росії в ЄС, ООН, особливо в Раді Безпеки показали, що фактично нині поза світовим механізмом покарання є анексія сильним світу цього будь-якої території будь-якого народу, слабшого у воєнному плані чи не готового до захисту від несподіваного удару в спину нахабного загарбника. Санкції, умовляння, заклики до сумління агресора припинити вбивати, коли йому дуже хочеться загарбати ласий кусок чужої території, «безмежно поширити, за Черчиллем, свою міць і доктрини», зокрема ідеологему «русского мира» — не подіяли, тим паче, — одразу. На це годі було сподіватися, адже загарбник з часів Івана Грозного традиційно поширював неправду. Замаскувавшись під місіонера-миротворця — постійного члена Ради Безпеки, не припинив зловживати довіреним цивілізованим правом вето; навпаки, — блокував і блокує будь-яке, невідгідне йому рішення, готуючись до нових загарбань, поневолень, асиміляцій та інших агресивно-девальвувальних діянь проти Молдови, Грузії, України.

Визнаймо, що йому це не важко чинити, позаяк Захід не зробив належних висновків з минулого, і не був всебічно готовий до радикальних і рішучих дій відстояти загальнолюдські цінності перед нахабством неофюрера. Історія криваво повторилася. І це за наявності досвіду, близького до цього, знову за Черчиллем, коли світ своєчасними діями, без єдиного вистрілу міг попередити катастрофу в Німеччині. Нині він це знову не зробив щодо Росії. І навіть тепер, якщо на прохання, скажімо, України, ООН надішле (зі запізненням, і це рішення не заблокує Росія) на Донбас «блакитні шоломи», то нечіткою є їх **миротворча місія**. Чи вони мають захистити тих, що проливають кров за волю в нерівній боротьбі з агресором? Чи прибули для того, аби звільнити землі України від загарбника, який їх анексував і вбиває «градами» непокірливих на правах сильнішого? Чи для того, аби законсервувати ззовні інспірований конфлікт, провести вибори під «кала-

шами» найманців та за лекалами російських політтехнологів «декомпозицировать» Україну надовго, якщо не назавжди? А кровопролиття брехливо представити як внутрішню, чи ще більш цинічно — громадянську війну, в якій «униженные» росіяни захищають демократію від Київської хунти, «бендеровцев», «правосеков» чи «націоналістів Крима»? Хоча сталінсько-берієвські більшовики Росії депортували корінний кримськотатарський народ, і лише нестача залізничних вагонів не уможливила це зробити з українським. Насправді, Росія з часу свого становлення не шкодувала і не шкодує й нині ресурсів, аби у будь-який час бути готовою захопити українські землі, будь-якою цінною перешкодити Україні прорватися на світові простори, стати вільною та самостійною державою [5]. Це означає, що зросійщення і окупація України триває, і це для безпеки має не регіонально-локальне, а ширше — геополітичне значення. Отже, доля завоювання та зникнення чекає не лише малі народи північної та сибірської частин Росії.

Навіть побіжний системно-функціональний аналіз дій ООН під час агресії Росії проти України показує: ООНівські структури не є емерджентними функціями, особливо це стосується Ради Безпеки. Чи РБ — це клуб світових держав, що володіють атомною зброєю, і, користуючись цією перевагою як сильні світу цього, взяли на себе відповідальність за мирне його майбутнє? Чи, навпаки, зловживають цими преференціями для «устрашення» решти людства, нового поділу світу та домінування над ним? Чи Україна, позбавившись третього в світі за потужністю атомного військового потенціалу, може довіритись гарантіям своєї національної безпеки згідно з Будапештським меморандумом? Очевидно, що глобальні виклики світовому порядку, процеси ренаціоналізації, виникнення і підтримка нових держав, модерні інституційні трансформації вимагають удосконалення національних і світових систем безпеки щодо надолуження прогалів в морально-духовній емерджентності функцій і структур ООН.

У цій ситуації недоліки можна значною мірою усунути, якщо виходити не з статусу сильного, що зловживає правом вето в Раді Безпеки, а з позиції сили міжнародного права та **соціогуманістичних** засад стратегії **розвитку** взагалі, тобто в рамках нової **парадигми захисту буття кожній нації**. Росія більшовицько-атеїстична чи реваншистсько-православна, будучи

спадкоємцем імперії зла, давно втратила мораль, але традиційно продукує неправду, в т.ч. нині з трибуни ООН про будітмо зовнішні загрози її безпеці. Далі дурить світ, що змушена готувати зброю для самозахисту, а, назвавшись старшим братом (?), застосовує імперську апологію захисту націй, які, за Франком, **мали та невідготовлені**, тобто ще не набули належної модерної суспільно-державотворчої структуризації. «Надівши» себе оонівською функцією змушення до миру, в стилі загарбницького «русского мира» розправилася з грузинами, анексувала Крим, а нині «міротворит» на сході України, у Придністров'ї. А світ ніяк не зрозуміє, що запитання: хто наступний — не риторичне!

Зрозуміло, за таких обставин трендом сьогодення мала б стати запропонована соціогуманістична парадигма, яка оптимально поєднувала б морально-націо-державоцентричні цінності кожної країни і європейські (світові) людиноцентричні вартості, які ґрунтувалися б на засадах паритетного захисту індивідуального права **людини** та колективного права **націй**, ефективного **міжнародного** механізму військового їх захисту та відповідних **засобів** покарання загарбників, агресорів і порушників світового порядку. Окрім того, в післяімперському світі концепція бінарного захисту, передовсім, мала б враховувати та націлювати на **культурологічний, духовно-інтелектуальний і морально-правовий** аспект **цінностей** в сенсі забезпечення **справедливості та правди**. Адже в постколониальному просторі, де домінують ностальгія агресивної імперії за втраченим, погрози мирним народам країн, що стали чи хочуть бути вільними, — саме час ідей, які мудро і локанічно виклав Махатма Ганді своїй нації в засадничо-основоположній соціогуманістичній настанові: я повинен залишати всі вікна і двері відчиненими, я за те, аби звідусіль усі культури світу припливали до мого порогу, але нічого не може бути таким, що збивати мене з ніг і повинь zalиватиме мій дім.

Фундаментальний моральний імператив соціогуманізму знаходимо і в більш новітній історії, де широко відомий інший великий подвижник захисту ослаблених сильними світу сього, — Папа Римський Іван Павло II. Саме він соціогуманістичний імператив **як ідею «сім'ї» у міжнародних стосунках** переніс (за якою до найслабших ставляться з найбільшою любов'ю, їх вчать говорити, а голоси сильних світу не мають морального права залишити безголосими

Ватикан, 1994 р. Вручення професору Вовканичу Ст. диплому дійсного члена Папської Академії соціальних наук (постколониальні народи) у третє тисячоліття, — в національну і соціальну площину цілих народів та народностей, які прагнуть повернутися до своїх духовних витоків. Це було 5 жовтня 1995 р. під час його виступу з приводу святкування п'ятдесятиріччя ООН. У цьому році світ буде відзначати семидесятиріччя ООН і 20 років з дня виступу Папи з її трибуни. Саме у цьому контексті Україна, — як підслідна повторення застосування сили «русским миром» в Криму ідеології судетського нацистського експерименту, разом з Польщею (як Батьківщиною Папи), могли б, на наш погляд, виявити цивілізаційну європейську єдність більшу, аніж, скажімо, спільне проведення «Євро-2012», популяризуючи **ООНівську концепцію Папи** як пріоритетну для лікування колапсу міжнародної системи безпеки.

Йдеться, передовсім, про розбудову соціогуманістичних **східно-європейських** ініціатив в системі міжнародних взаємин, про силу міжнародного права в третьому тисячолітті, а не лише осудження анексії земель інших народів, знуцання над їх мовами, традиціями, світоглядом, «оболванювання» громадськості купленими журналістами, проведення псевдовиборів в «народно-регіональних» республіках тощо. Україна, Польща, Прибалтійські республіки, їхні служби і народи добре знають, що не всі злочинці та їх людиноненависницькі ідеології опинилися на підсудній лаві в Нюрнберзі, як і в Ялті переможці Другої світової війни — не опрацювали ефективний механізм недопущення Третьої. Після Ялти і Нюрнберга не настав **ноосферний** період в міжнародних відносинах, не минувся диктат сили, а сила розуму і

правильного, за Шевченком, закону не домінує в повоєнному світі. Що більше, нині під загрозою не лише Ялта — в небезпеці вся Європа, а відтак і світ, бо російські реваншисти сакралізують анексію Криму, перетворюючи його у військову базу ядерної зброї. Попри те, за європейські **цінності вмирають тільки українці**. Водночас, в Брюсселі не видно швидких порухів, адекватних життя героїв, відданого «За нашу і вашу свободу!». Що більше, лідери деяких держав ЄС не тільки спокійно сприймають кровопролиття, а складається враження, будімо начисто забуті злочини російських військ 50-х років в Берліні, в 1956 в Будапешті, в 1968 в Празі, пропагандистську олжу більшовиків періоду холодної війни. Невже сучасні політичні лідери настільки мімікрували в бік матеріальних ресурсів Росії, що власного духовно-інтелектуального потенціалу вистачає тільки на перенесення Берлінського муру на територію України? Ідеї де Голля, Аденауера — батьків об'єднаної Європи аж до Уралу, Черчилля щодо створення ООН як Храму Миру — зійшли на торгівлю квотами з ЄС та інші обіцянки Україні, Грузії, Молдові як країнам, які нібито далекі і є поза Європою.

Проте, чи виною є лише недалекоглядні сучасні політичні лідери окремих держав? Адже проблема не тільки в особистостях і торгових, в т. ч. газових договорах з Росією; вона ідеологічно комплексна: **просторово-інформаційна, духовно-моральна, політико-економічна і соціально-психологічна**. Її сутність в потребі нової **філософії** широкоформатного **захисту** не лише людини і нації, а і **правди** в Європі і світі, їх розумінні як фундаменту побудови більш справедливого **майбутнього**. Адже його важко спроектувати без спростування заяви Сталіна стосовно фултонської промови Черчилля, в якій більшовицький вождь, будучи напередодні Другої світової війни союзником Гітлера, назвав великого британця розпалювачем нової бойні. Чому досі поширюються брехливі коментарі радянських мас-медіа щодо будімо наказу Черчилля збирати гітлерівську трофейну зброю для боротьби з новим світовим миротворцем, яким, очевидно, був самозваний СРСР, а нині таке псевдомиротворення успадкувала Росія? І ці прокомуністичні міфи нам — «дітям війни» від Сталіна і Гітлера, — з малку систематично втокмачували в голови вчителі на виховних шкільних годинах, прививаючи неправдою ненависть до США, Англії, психологію

боязні та обстрікування всього «ненашенського», не радянського (читай — російського) світу.

Очевидно, що іншого не могло і не буде, допоки в Храмі Миру, возведеному на незліченних людських стражданнях і жертвах воєн, порядкують спадкоємці імперії зла, які, не покаювшись, виступають з правом вето і реваншу її «здобутків» водночас. При цьому відчувають підтримку «служителів» одержавленої церкви Московського патріархату, яка вже давно анексувала метрополію Київської помісної церкви і вміло намагається стерти з людської пам'яті цей недостойний яко для святих отців акт. Що більше, доки найвищий чинник Храму Миру їздитиме в Москву на військові паради з приводу ювілеїв закінчення світової масакри (спричиненої домовленостями Гітлера і Сталіна), аби вшанувати наступного кремлівського новітнього фіюрера, допоки високі особи світового Храму відвідуватимуть наступників московських вождів, щоб їх поздоровити з черговим річчям перемоги російського шовінізму над зброєю німецького нацизму, — не досягнути справедливості, допоки в Храмі служитимемо Богові і мамоні. Попри те, мільйони українців щиро вдячні чинному Генеральному секретареві ООН Пану Гі Муну, що він хоча по дорозі до Москви відвідав Київ. Адже саме з Києва найвиразніше видно, якщо хочеш побачити, велич і трагедію Дніпра. Саме його в Другу світову двічі форсували дві різні армії, натхненні одним духом — тоталітарно-загарбницьким, — який з Красної площі ніяк, шкода, не вивітриться.

Сьогодні саме в храмах і на майданах столиці України найбільше відчутно загрозу третього штурму берегів Дніпра імперсько-реваншистськими силами Росії та її найманцями. А, значить, чітко зрозуміло, якщо є бажання побачити і справді зрозуміти стривожений Київ, який найголосніше попереджує світ про допущений при зведенні Храму Миру дисонанс. Мається на увазі, що один із переможців Другої світової, що повинен був сидіти в Нюрнберзі на лаві підсудних, натомість беззаперечно заволодів в Раді Безпеки ООН правом вето і нині цинічною брехнею прикриває свої загарбницькі плани щодо України, і не тільки. Ідеться про вето реваншиста в Храмі Націй, яке, очевидно, мало б, принаймні, обмежуватися певною експертизою світових моральних авторитетів, оонівськими Послами Миру, серйозними висновками фахівців з міжнародного права, світової історії, куль-

тури і т. ін. Власне тому служителі такого Храму повинні, по-перше, уяснити, що без відвідування святинь Києва їм душею не «понять» Росію, яка традиційно говорить одне, а робить протилежне; називає українців, приміром, братнім народом, а сама при тому постійно готує ситуацію, аби несподівано встромити йому у спину ножа. По-друге, без змін у світовій системі безпеки ООН не удосконалюватиметься як глобальна інституція попередження нових трагедій, тираній, фіорерів, генсеків; що більше, їхніх модерних камуфляжів — автократичних президентів, їх прислужників, якими так чваняться диктатори імперій і яких буцімто «всецело» підтриме народ.

Визнаймо, що без якісних трансформацій ООН не стане світовим ефективним робочим інструментарієм попередження Третьої війни. Без цього мільйонам ще живих українських дітей Другої світової бойні годі дочекатися чесної відповіді на запитання: **що робити**, аби путінська зброя після демонстрації її моці на параді не позбавляла нові покоління дитинства, права на життя в Україні, Грузії чи деінде, куди вступила нога поневолювача — російського солдата. Шкода, але світ забув, що Європу не покинув дух реваншизму, і не всі країни вважають мир, свободу, право на захист своєї самобутності — **цінністю**. Анексія не зникла з імперського сленгу. «Зелені чоловічки» появилися в Криму тому, що був забутий «Антибільшовицький блок поневолених народів», який виник після Другої світової війни і до його функціонування великі зусилля приклали українці, для яких вона не закінчилася в 1945 році. Чи не тому українці такі чутливі нині до загроз Третьої та потреб країн, яким загрожує Росія, об'єднатися в «Спілку запобігання **більшовицькому реваншизму**»? Хіба такі особистості, як В. Ющенко, О. Квасневський, М. Саакашвілі, Р. Чубаров не могли б скласти основу такого союзу? На жаль, досвід боротьби з більшовизмом не використали ні Україна, ні світ. На догоду планам реваншистів, а не кримськотатарському народу, Україна надала Верховній Раді Криму статус автономії. А світ поспішно почав творити формат **Великої вісімки** держав замість семи з огляду лише сили військового потенціалу, ресурсів, а не наявності спільних загальнолюдських **цінностей і доброчинства**. Скільки ще треба жертв, аби зрозуміти фальш керівників псевдореспублік Луганської і Донецької областей про надання їм якогось особливого статусу?

Справа навіть не в регіональному тероризмі найманців, а в **територисті-державі**, що їх найняла для розвалу України, Грузії і т. д.

Давно і не раз у своїх працях запитував і запитую: чи потрібна нова парадигма **буття** людини і нації, **захисту** правди, **дерадянiзація** (деросійщення) українського і світового **інформаційного простору**, неправдивість якого є причиною і наслідком нинішньої **несправедливості** та **кровопролиття**? Таки потрібна, бо нині без цього світ навіть із запізненням не дізнається правди про цінності Революції Гідності, про боротьбу героїв України за її волю, гідне європейське майбуття. А буде слухати «Russia today» і, головне, вірити сучасним «дезам» Росії про Київську хунту чи солдат НАТО, які воюють на сході України, розпорюють животи жінкам і загрожують великоросам генцидом. Геббельсівська пропаганда не канула в Лету. Без цього в Донецьку, Криму ще багато буде вбито патріотів лише за те, що вони говорять українською чи кримськотатарською мовою, буде закрито ще багато відповідних радіо-телестанцій, розбито пам'ятників Стусу, Шевельову і знову поставлено Сталіну. А світ так і не зрозуміє ідеологічну сутність «рашизму» та «русского мира», імперську спадковість царської Росії, СРСР і Російської Федерації! Без цього важко захистити суверенітет молодих демократій, інгібованих культур, їхніх національних середовищ як запорук духовного відродження націй, збереження їхньої ідентичності та світової різнобарвності. Соціогуманістична парадигма усуває зодноріднення світу, «декомпозиціонування» України, її «одонеччування» як мирне, так і воєнне. Її мета — зміцнення єдності світу, соборності України через сталий розвиток розмаїття [2].

Метушливий світ у щоденній суєті не почув імперативи створення та удосконалення нової соціогуманістичної парадигми міжнародних взаємин навіть з трибуни ООН. Але чому ні Україна, ні Польща, ні ще недавно німецькомовна Чехія не застановилися над правдою і аксіологією ініціатив Папи? Адже мова, культура, традиції, інформація є суспільною цінністю, надбанням і основною ознакою нації, суспільним благом її спілкування та збереження ідентичності; рівно ж — феномен загальноцивілізаційний, що служить розвиткові розмаїття культур інших народів і народностей. Ця рефлексія віддавна притаманна сузір'ю великих соціогуманістів минулого і сьогодення, серед яких Вацлав Гавел, що, продовжуючи традицію Ма-

сарика, закликав поважати «силу безсилик». Саме Томаш Масарик говорив: я — чех, тому мушу мати чеську культурну програму, національну ідею. Право націй захищати свої ідеї чітко висловив наш Пророк Шевченко у зверненні до уявлених Росією народів Кавказу: «Борітеся — поборете!». Коли узгалянити ці погляди, то, препаруючи їх до українських реалій, можна зазначити, як це зробив Понтифік під час пастирського візиту до Києва, згадавши Володимира Мономаха: Не дайте сильним світу цього запропастити людину. **Хіба наше керівництво має національні програми, проводить соціогуманістичну політику, відповідні реформи, які б якісно змінили систему цінностей, щоб не запропастити ні людину, ні Україну?** Адже далі занепадаємо як нація за всіма її основними ознаками, передусім за мовою, традиціями батьків, слухаючи Донбас. А хто чує Україну в її ексклюзивно екзистенційній потребі позбутися антиукраїнської семіотики? Попри те, завдання значно ширше: не втратити аксіологію національної тотожності в системі розвитку світового різноманіття, зберегтися як самодостатня нація.

Анексія Криму, ескалація воєнних дій на сході України показали, що, окрім військового опору українців російському агресорові, проведення **десоветизації** культурного простору, — потрібна **соціогуманізація** міжнародних відносин, надання їм широкої юрисдикції, євроатлантичної військової захисної потуги, економічної допомоги і правового міжнародного контролю. Лише так можна відвернути глобальну катастрофу, локалізувати злочинну зухвалість сильних світу цього та силою права і правди комплексно забезпечити кожному народові, кожній людині рівний доступ до ресурсів, можливостей розвитку і збереження своєї національної тотожності на землі. Агресія Росії проти України підтверджує, що соціогуманізм потрібен міжнародному судочинству над звірствами як терористів, сепаратистів, так й їхніх **хазяїв** — ідеологічних натхненників кровопролиття. Чому Україна має відбудовувати Донбас, знищений найманцями Росією? Чи допоможе українцям план Маршала-2 створити **національну державу**, якщо через брехню російських ЗМІ, платних політтехнологів і служивих «батюшек» одержавленої церкви, — люди Донбасу зазомбовані ідеологією «руського мира»? Чому в українському селі — колиці нашої культури, домінує одержавлена

церква, яка не засудила ні Голодомор селян, ні анексію української землі?

Ми — свідки кровопролиття на сході України, не лише за базові **людноцентричні європейські цінності** — людську гідність, свободу, демократію, верховенство закону, толерантність тощо. Українство незахищене і від **зовнішньої** агресії сусіда, і від **внутрішнього** рудименту т. з. радянської людини, сформованої агресором, який є джерелом державного тероризму. Україна змушена боротися за двоалентний захист людини і нації, їхню соборну єдність і державну суб'єктність, суверенітет й ідентичність, за історичну та сьогодишню правду, за не тільки український культурно-інформаційний, а і територіальний простір, ресурси, зрештою, **за своє буття** як вільного народу, за **тяглість** його розвитку в рідній, за Митрополитом Шептицьким, хаті. За таких умов модернізується не лише економіка, а **трансформуються** цінності, нових смислів набувають знання, культура, свідомість, їх ролеві функції в генеруванні нових ідей, в безперервності поступу. Без дерадянїзації радянської і не створення соборної, за Франком, цілої української свідомої людини, без розуміння смислів нової соціогуманістичної концепції міжнародних взаємин годі світоглядно впровадити українську національну ідею (УНІ), якщо навіть за неї **загинуть** мільйони. Чи світ допоможе реінтегрувати суверенну **Україну: соборну, українську, гідну людини, нації та людства державу (СУГ)** в широкому ідеологічно-стратегічному статусі комплексних **складових сучасної УНІ?** Це засадниче питання нашого майбуття! І позитивна відповідь на нього в тому, чи УНІ, як предмет суспільних та індивідуальних цінностей українства, буде захищеною, а національна держава, як мета і засіб її досягнення, стануть **домінантними стратегемами** нашого **державотворення**. Тоді, власне, Українська Ідея та її складові СУГ трансформуються в сповідні цінності народу і, найголовніше, їх реалізації — не заважатимуть самозвані «браття», мета яких — аншлюс чужих земель, водночас, піар такого загарбання, звісно, як «собираніе нашенского» і відновлення буцімто історичної справедливості.

У контексті державотворення та втілення УНІ в українців єдина альтернатива: донести світові олужних міфів. За нас правда. Адже насправді **укорінитися** цінностям УНІ в Україні не давала і не дає далі **російська** нацменшина. Хоча вона меншина, але най-

більша і перманентно розширюється, маючи військову підтримку ззовні. Починаючи з 1654 р., московити, прибуваючи у воєнному обозі, почали захоплювати нові землі, нищити генофонд нації, будувати Новоросію. Прибулі самовільно поселилися в опустілі квартири, розстрілявши перед тим національну еліту, повивозили до Сибіру подвижників УНІ, а сьогодні не дають титульному народові імплементувати європейські цінності та світоглядні націо-державоцентричні ідеї. А без них важко виховувати патріотизм молодих, соціалізувати вимушених переселенців АТО, допомогти рекультивувати Луганськ із вугільної копанки місцевих олігархів, а Донецьк — із «всесоюзної кочегарки», — в міста Нової України. Не легко адаптувати і учасників АТО до цивільного життя, виховувати покалічених «дітей війни», що її розпочав Путін. Адже Україна, окрім «дітей війни» Гітлера-Сталіна, поповнюється новими їх поколіннями, хоронить полеглих патріотів, вбитих російськими найманцями зі зброї, комплекти до якої постачають Росії чи не всі розвинені країни. Загиблих за Україну (парадокс!) відспівує церква Московського патріархату, а Путін після 70 років з часу закінчення Другої світової, на вітвар перемоги якої поклали життя біля восьми мільйонів українців, цинічно-монополює заявляє, що Росія перемогла б і без них.

Отже, лише силою правди, національною потугою духовно-морального заслону, нашим свідомим інформаційно-психологічним опором «братерству» Росії, врешті, розумінням УНІ як цінності, пасіонарії та самовідданої боротьби за неї, ми можемо захиститися не самим «європейським валом» Яценюка! Паче того, так слід поступати не тільки тому, що цим валом не захиститися від російської пропаганди, а і за умов, коли світ цікавить не соціогуманістична парадигма безпеки, не захист українців, їх зникаючої мови, нищення інформпростору і генофонду нації, а її толерантність, ставлення до різних релігій, регіональних мов, ксенофобія! Саме з цих «проблем» в Україні проводяться і фінансуються міжнародні конференції, семінари і круглі столи. Маємо ще один парадокс: дивний інтерес європейців до рис нації, які їй внутрішньо не притаманні; навпаки, вона найбільше страждає саме від їх надлишку в зовнішньому середовищі, яке її оточує і намагається якнайшвидше доросійдити.

Інтелігенція Росії та України разом з бізнесом, святі отці церков — канонічних і неканонічних — вку-

пі з громадськістю хоча б зараз мали об'єднатися та взяти частину відповідальності на себе, особливо щодо брехливих зловживань надуманого мовного «притеснення» російського штапгиста важкої категорії, що прибув у супроводі такого ж озброєння, нашим малюком, що вчиться ходити і говорити. Нам остаточно треба викинути з Конституції України табу на єдину державну ідеологію, зрозуміти важливість **духовно-інформаційної складової** сучасної зброї, конечну нагальність нової соціогуманістичної парадигми **буття** української нації. Лише Україна — для себе і світу — може донести ці нові смисли. І тільки вони допоможуть очистити від нашарувань т.зв. радянського соцреалізму поняття «радянської людини», відмити заявлене слово «гуманний» (**гуманітарний**), і, врешті, допомогти усвідомити парадигмальний масштаб поняття «соціогуманістичний» як власний **новотвір**, що має не лише **український**, а і **загальнолюдський вимір**. Не все людське — людяне. Якщо поняття «соціальне» означає **людське, суспільне**, а «гуманне» — **людяне**, то їх **синтез**, власне, складе «соціогуманістичне» як **нову якість емерджентності** (окрім структури і функцій) **суспільних систем**. Пора в людському будити **людяність, мораль, духовність** як духовний прояв інтелектуалізації, елітаризації та добротності. Лише **якісні зміни** людини, трансформації інституцій спільноти (нації) можуть пришвидшити прориви на світові цивілізаційні простори [3].

Водночас, такі прориви інтенсифікують внутрішні трансформації, якщо нестимуть світові низку розумних принципів загальнолюдського масштабу. Тобто враховуватимуть, по-перше, основоположне Франкове застереження: все, що розглядається «**поза рамками нації**», — фарисейство, далеке від соціогуманізму. По-друге, вимагатимуть від **конвергенції людяності** бути наскрізною, тобто такою, що комплексно охоплює усі рівні соціальних систем «**сім'я — громада — нація — людство**», не девальвує основу цього ланцюжка — **людину** та її **людяність**. Людяність не має ні центра, ні регіонів, її формують моральні достоїнства людини, що насичують її серце і душу. Геніальне, духовно-інтелектуальне через дифузю інформації регіональним також не буває. Регіоналізація в Україні — це давно підкинута ззовні міна прихованої федералізації, яка уможливорює спекулювати на чиннику децентралізації, розши-

туючи цілісність, унітарність та соборність країни. Україна територіально не є гетерогенною, а регіональні відмінності зумовлені нищенням її державності та автентичності. Якщо справді в центрі захисту людини, то пріоритетом для децентралізації стають не **регіони**, а **територіальні громади і людина** в площині україноцентричних і загальнолюдських **цінностей**. Пора зрозуміти, що без посилення ролі та об'єднання громад, консолідації нації, без піднесення патріотичності, надання реформам соціогуманістичних засад не досягнути ефекту від місцевого самоврядування, так потрібного для творення **національної держави, громадянської (політичної) нації, збереження місцевих** говірок, специфік, традицій.

І, третє, прискорення руху (окрім капіталів, робочої сили і товарів) європейського досвіду, знань допоможе чинному урядові усвідомити, що олігархія повинна, як це ведеться у світі, працювати на стратегічні складові УНІ (соборність, українськість, гідність) і першою нести основний тягар сьогодишньої війни. А виходить, що з боку великого капіталу, який в Україні за суттю є інтернаціональним, не докладається достатньо державотворчих ні його, ні урядових зусиль, аби стати національним. Рівно ж — мало робиться, аби привити стратегічні складові національної ідеї, європейські цінності і патріотичні доміанти суспільному загалу, не пригнічувати малих і середніх підприємців, аби великому бізнесу забути корупцію, офшори та навчитися, нарешті, працювати відповідно до законів і загальноприйнятих цивілізованих правил гри. Пора, нарешті, усвідомити, що згадані складові УНІ — це соціогуманістичні неприминальні **цінності**, які для українців є чи мають бути основою **аксіології об'єднання**, а не **поділу** людей на сорти, східняків і західняків з причин різного **розуміння** ними **семантики і семіотики державотворення**. Єдине розуміння **історії** минулого, єдиний вектор синергійних дій **сьогодення** і спільне бачення **майбутнього** держави — три чинники втілення трьох складових СУГ, де соборність та українськість — внутрішньо-національні **завдання**, а гідність — зовнішній репер показу **відповідності** домашніх здобутків незалежності міжнародній системі рівнів життя, досягнутих вільним цивілізованим світом. Аксіологічними національними і загальнолюдськими критеріями керуємося і при визначенні понять (величин) ресурсу та потенціалу, середовища і просто-

ру на кожному із рівнів «сім'я—громада—нація—людство», особливо депресивних громад (районів, регіонів), а також при проектуванні синергійності діянь України, дотримання принципу субсидіарності, виборі векторів розвитку, інтеграції, транскордонних зв'язків, внутрішньої децентралізації управління, демократії, соціальної справедливості тощо.

Таким чином, керуючись концепцією соціогуманізму як матрицею світоглядно-фундаментальних ідей новітньої доби, швидше викристалізуємо та чітко розведемо смисли: а) секендхендівської допомоги, тобто т. зв. **«гуманітарки»** для бідних і обездолених, яка переважно функціонує на громадських засадах і дій волонтерів; б) **гуманітарної** політики держави (освіта, наука, медицина тощо), що її проводить чинний уряд України; в) піар гуманітарних **конвоїв, коридорів** агресора для підтримки його найманців, сепаратистів та їх адептів; г) врешті, зрозуміємо глибинну сутність нових **соціогуманістичних засад** парадигми бінарного (двовалентного) захисту та розвитку людини та нації (націй), їхнього майбуття і буття в **розмаїтому світі**, де шекспірівське «бути» для України — не награне, а архіважливе і доленосне для розвитку корінної нації, справді рівне — її життю або смерті. Власне, перестанемо шукати, бо не знайти належне місце **соціогуманістичній парадигмі** розвитку в прокрустовому ложі чинної дискредитованої **гуманітарної** політики України та її поняттях, — заялжених більшовицьким соціалізмом. А якомога якісніше трансформуємо **українську ідею**, системи **людино-націоцентричних** цінностей в довгострокову стратегію **ідеологічного** забезпечення розбудови **національної** держави як соціогуманістичного супроводу її загальноукраїнської і регіональної політики та місцевого самоврядування. Адже досі в «Стратегії-2020» ідеологічний аспект як важлива стратегема духовно-інформаційної політики України — розмитий і не усуває імперський **асиміляційний** фактор.

Зрозуміймо, нарешті, головні істини: уряд в Україні, його політика повинні бути не проукраїнськими, а **українськими**, тобто такими, що розбудовують відповідну **національну державу** як головну спільнотну **цінність**. І концепт національної ідеї, безпеки і оборони країни повинен формуватися ним — зверху. Це вимагає від уряду як стратегічного менеджера державотворення відповідних **націо-державоцентричних цінностей** та ідеологічних **стратегем** як програм дій.

Це, своєю чергою, актуалізує заснування соборного інформаційного кластеру **українськості** для комплексного забезпечення національної **семантики** ідеологічного супроводу державотворчих процесів, **аксіології** вибору вектора вільної інтеграції України у вільне світове товариство та впровадження української **семіотики** на власній землі та в просторі. Такий кластер — це гармонійна суспільна система з певними складовими УНІ, набором їх якісних ознак (соборність, українськість, гідність), які пов'язані між собою, несуть семантичні, аксіологічні та семіотичні навантаження людино-націоцентричних цінностей та зміцнюють державну незалежність і суб'єктність України. Тоді і лише тоді уряд відповідатиме за квітальне **національного і духовного відродження**, де людина і нація інформаційно-психологічно створюють гармонію єдності малої і великої Батьківщин, де глобальне розмаїття світу зберігається завдяки належному захисту національно-локального, особного, ексклюзивного, де вільно панують сила правди, закон і справедливість, а не постімперське насилля та фальш пропаганди.

У цьому контексті нещодавні створення Міністерства інформації, ухвала ВР законів щодо заборони антиукраїнської семіотики, надання ЗМІ української семантики і національного контенту — це лише початки формування всеукраїнського інформаційно-ідеологічного кластеру, який має працювати на комплекс соборності, українськості та гідної державної незалежності України. Шкода, але, головне, в цьому відповідь: чи можлива нині **незалежність** країн, окрім Китаю, на межі з Росією? Чи можлива між ними маленька держава, на кшталт, Андорри? Адже сучасна ООНівська система безпеки лише в комплексі, враховуючи сили соціогуманізму, його відповідного воєнно-політичного і правового забезпечення, може гарантувати повноцінний, а **не паліативний** захист людини і націям, незалежно від їхньої чисельності, місця знаходження тощо. Звідси — основна місія соціогуманізму: не залишити ослаблені народи **відсталими** на задвірках соціального прогресу, **затиснутими** в економічній, інформаційній лещата сильних світу цього, а зберегти **середовищеспроможність** усіх для **сталого** духовного **відродження** та **розвитку** в світовому **розмаїтті**. Для цього нацією не можна виривати з контексту народознавства, збереження національної ідентичності, звільнення гноблених

народів, а їх захист — від небезпек асиміляції, зникнення їхньої культури, мови, традицій тощо. Лише так можна зрозуміти, а зрозумівши, зупинити давню імперську захланність Росії, зловмисну сутність її сьогоденної анексії частин українських земель як постімперське **покарання за аксіологію** вибору євроінтеграційного шляху до цивілізованих вершин людства, зміцнення своєї державної суб'єктності, самостійності та уникнення постімперської асиміляції.

З огляду на це, є нагальною потреба надати міжнародний резонанс соціогуманістичній парадигмі як матриці нової **світової ідеології** захисту людини і нації, аби голос правди був почутий, щоб світ, нарешті, усвідомив імперську аморальність ідеологем загарбницької Росії, задумавшись над навмисне залишеними в Криму чи на сході України **царсько-радянськими анклавами антиукраїнської ненависті**, які нині знову точить **кров** з автохтонів. Нам треба з'ясувати для себе і світу: чи **ідеологія** як соціальна наука є гуманною за природою, чи її нові соціогуманістичні смисли можна реалізовувати в рамках сучасної дискредитованої **гуманітарної** політики, гумконвоїв, псевдореферендумів тощо? Як ці смисли **донести світові**? Очевидно, насамперед Рада Безпеки ООН має строго **розрізнити** духовно-моральний, інформаційний аспекти захисту ослаблених і тимчасово поневолених корінних націй: чи це їхні **національно-визвольна** боротьба, чи це **агресивно-загарбницькі** війни сильнішого задля покарання непокірних. В іншому разі ситуація буде знову схожою з брехливою пропагандою, коли т. з. організовані Росією конвої, які насправді постачають її найманцям в Україну, нехтуючи всі міжнародні правила та інституції, зброю і провізію, — представляються в світі російською пропагандою, як вже згадувалося, — гуманітарними (?). Так виходить, бо світ, на відміну від поляків чи народів Прибалтійських республік, бачить, як писав Шевченко, москаля здаля. А який він зблизька, ніхто не знає, бо не питає ні у Шевченка, Франка, Хвильового, Симоненка, ні в батуринців і крутян, ні у холоднорівців, ні в мільйонів убієнних Голодомором селян чи розстріляних в кагебістських тюрмах упівців, ні в чорнобильців, ні у грузин, дітей збитого російськими найманцями літака, ні в захисників Луганського аеропорту, мирних мешканців Мелітополя, врешті, у «дітей путінської війни».

Таким чином, незважаючи на війну, потреби фронту, не відкидаймо комплексні дослідження економістів, політологів, юристів теоретико-методологічних **основ** формування в Україні нової політики, яка б ґрунтувалася на універсальності соціогуманістичної парадигми **паритетного захисту індивідуальних прав людини і колективних прав нації**. Водночас, не виносила б на маргінес ні історію, ні подвижників УНІ, ні її сучасну реалізацію як споконвічну мрію корінного народу, що дав назву національній державі в центрі Європи. Рівно ж — інформувала світ, що і в третьому тисячолітті українці вмирають за право вільно жити на своїй Батьківщині, за національну ідею як програму суверенних дій. Однак, йдеться не лише про Україну, йдеться про боротьбу за нашу і світову свободу, за загальнолюдські вартості. Окрім непоправних жертв людських життів українців, є втрати культурно-інтелектуальних, духовно-інформаційних цінностей, що мають екзистенційне значення для всього цивілізованого світу. І світ повинен проіняти тим, що Ідея державотворення в Україні будується не на анексії чужих земель, не на їх імперському «собіранні», а на гармонії соціогуманістичної парадигми **буття**. Вона дозволяє кожній людині, її нації самоусвідомити свою місію на своїй землі: **стати реальним її господарем, на засадах правди і справедливості будувати національний простір, мирно співжити з вільним світом, творити добро, не відбираючи його силою в інших, бути творчим державницьким суб'єктом, а не об'єктом насилля**.

Отже, впродовж всього викладу соціогуманістичного концепту безпеки видно, що вкрай потрібні системні дослідження, і лише світові, і під орудою духовно-моральних інтелектуалів та в рамках загальнолюдських вартостей. Тільки за умов комплексного підходу до **європейських людиноцентричних і націоцентричних цінностей** можливе оновлення наявної ООНівської системи безпеки, в якій б далі сильні світу сього не грали м'язами. Це великий і небезпечний ризик, бо в будь-який момент може порушитися нестійка рівновага сил і призвести до світової катастрофи. Це раз вдамся до Фултонської промови, в якій автор 70 років тому, маючи велику надію на створення ООН як Храму Миру, пророоче попереджував: «Ми не можемо дозволити собі — наскільки це в наших силах, діяти з позицій малої

переваги, яка вводить у спокусу зайнятися **випробуванням сил** (підкреслено мною. — С. В.)» [4]. Аби не було спокус сильних світу сього демонструвати силу перед безсилим, грати спеціально натренованими біцепсами, що більше, атомними, конче потрібна нова концепція світової безпеки, вагоміша, аніж випробування сил в дезінформації та шантажі світу ракетами з атомними боеголовками, які, мовляв, з Криму легко досягають Румунії, Польщі чи іншої країни НАТО.

Справді, інформуймо світ про те, що чинимо, і робімо те, що проповідуємо в Храмі Миру, не наслідуючи п. Чуркіна — репрезентанта Росії в Раді Безпеки ООН, якому, шкода, лише представник США постійно нагадує з трибуни Храму про неприпустимість вселенської брехні, цинічного приниження України та героїзму її невинно убієнних захисників. Такі перепалки актуалізують потребу нового — соціогуманістичного прочитання емерджентності безпекових структур і функцій ООН. Вони переконливо засвідчують, що неможливо забезпечити в світі справедливий мир без як нагального удосконалення **якісних** характеристик безпекових систем, так і соціогуманістичного сепарування пропозицій, що їх генерує одухотворений інтелект вільного демократичного світу, з одного боку, та тоталітарна імперськоматонна нищість, — з іншого. Саме соціальний ефект емерджентності структур і функцій в світових інституціях полягає у сприянні бінарному захисту людини і нації, досягненні миру в світі за рахунок застосування не лише зброї та водноріднюючого духовно-культурного збіднення завойованих, а і адекватних пошуків єдності світу в розмаїтті його розвитку, в недопущенні **насилля** сильних світу сього над **безсилим**, що силкуються стати вільними.

Кожен (і не тільки українець), що міг щось ноосферного привнести в Храм Миру, протиставивши його нахабству новітнього неофюрерства, і не зробив, сам позбавив себе не лише вдячності, гідності та презумпції невинності, а і в майбутньому — прощення. Він не тільки не шукає дороги до Храму, а й уникає очей героїв Небесної Сотні, що загинула на Майдані Гідності; не розуміє аксіології української соборності в системі складових УНІ, за яку нині жертвують життям в АТО її подвижники. Робімо все, аби Сотні не ставали українськими Тисячами, а відтак — Мільйонами Третьої планетарної трагедії вбитих

лише тому, що людство черговий раз не почуло заклики моральних авторитетів світу, злегковажило соціогуманістичними ідеалами розвитку. Невже не християнський мир між братами, а імперську ворожість православно-канонічних великоросів (нових *Übermenschen*), реанімовану, збуджену чи нав'язану їхнім неофюрером спеціально для воєнного реваншу, який має велику імовірність набути руйнівної сили світової пожежі, що її знову потужно розпалюють «московские борцы за мир во всём мире», — **залишимо в спадок прийдешнім?! Невже великі амбіції кремлівських карликів переростуть у світову бойню? Віряться, все ж, в інше, а саме: істинні Знання, правдива Інформація, одухотворений Розум та Інтелект у великій Любові сформують, об'єднають та гармонізують Цінності людини, громади і нації на славу Богу та розвиток України й Людства! Думаймо глобально, діймо активно, творчо та результативно в ім'я добра і правди — особно, громадою і нацією назагал. Думаймо разом з світом інсайдерських інноваційно-інтелектуальних ідей та духовно-моральних загальнолюдських цінностей, а не з продуцентами «дез» — шовіністами захланно-агресивних світів типу державно-церковного «русского мира»!**

1. *Вовканич С.Й.* Ідеологічні засади державотворення в системі стратегізації регіональної політики, національної економіки та безпеки держави / *Вовканич С.Й.* // *Регіональна економіка.* — Львів, 2014. — № 4. — С. 7—24.
2. *Вовканич С.* Україні потрібна нова парадигма буття нації та людини / *Степан Вовканич* // *Новітня доба* / відп. ред. Ігор Соляр; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. — Львів, 2013. — Вип. 1. — С. 149—165.
3. *Вовканич С.* Суспільні трансформації в умовах глобалізації: соціогуманістичні імперативи, неекономічні чинники та євроінтеграційні пріоритети / *Степан Вовканич* // *Народознавчі зошити.* — Львів, 2014. — № 2 (116). — С. 201—220.
4. *Документи та матеріали з історії міжнародних відносин періоду холодної війни* / укл. О.І. Сич, А.В. Мінаєв. — Чернівці: Рута, 2008. — 48 с.
5. *Патер Іван.* Українська земля в планах Центральних держав і Антанті напередодні Першої світової війни /

Іван Патер // *Новітня доба* / відп. ред. Ігор Соляр; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. — Львів, 2013. — Вип. 1 — С. 19—41.

Stepan Vovkanych

ON NATIONAL AND INTERNATIONAL SECURITY OF THE PRESENT TIME: A SOCIO-HUMANISTIC CONCEPT

In the article has been proved a proposed by Ukraine and supported by international society idea that socio-humanist paradigm of international relations will help to protect Ukraine. This approach is based not on Chauvinist power world rulers, but on that of personal human and community rights of every nation, on harmony and increase of the humanness of man-centered and nation-centered aspects of civilized values, on the rational achievements in the community search for development, social justice and true of cognition. At the same time, presenting its contemporary ideological level, the Ukrainian national idea (UNI) is to expose semantic, axiological and semiotic components of as complex dominant in current and long-term strategy for development of the Ukrainian state system, strengthening of its subjectivity and maintenance of national identity.

Keywords: hybrid war, defense of informational and territorial space, annexation, ideological bases of state building.

Степан Вовканыч

НАЦИОНАЛЬНАЯ И МИРОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ НОВОГО ВРЕМЕНИ: СОЦИОГУМАНИСТИЧЕСКИЙ КОНЦЕПТ

Акцентируется, что защитит Украину поможет предложена ею и поддержана мировым сообществом социогуманистическая парадигма новых международных отношений. Она должна основываться не на шовинистической силе сильного мира сего, а на силе индивидуальных прав человека и коллективных прав каждой нации, на гармонии и повышении гуманности человекоцентрических и национальноцентрических цивилизованных ценностей, на достижениях силы разума в поисках путей общественного развития, социальной справедливости и правды познания. Одновременно, являясь идеологической платформой нового времени, должна аккумулировать семантические, аксиологические и семиотические составляющие украинской национальной идеи (УНИ) как комплексной доминанты текущей и долгосрочной стратегии развития государственности Украины, укрепления её субъектности и сохранения национальной идентичности.

Ключевые слова: гибридная война, защита информационного и территориального пространства, аннексия, идеологические основы государственного строительства.